

Till Kulturutredningen
Eva Swartz
Keith Wijkander

samt för kännedom till
Kulturminister Lena Adelson Liljeroth
Högskole och forskningsminister Lars Leijonborg
Kulturrådets generaldirektör Kenneth Johansson
Konstnärsnämndens ordförande Ingrid Elam

Vår värdighet, kulturpolitik och glass som smälter

Språket i det kulturpolitiska samtalet inom den pågående Kulturutredningen är förvirrat, vagt och kulturbegreppet otydligt brett. Kultur/humaniora beblandas i en oklar ambition om samverkan. Jag har deltagit vid två möten med utredningens arbetsgrupp för högre utbildning och forskning. Oviljan att där tala om konst inom kulturbegreppet är stor. Frågan om konstområdets utveckling och hur konstnärlig forskning relaterar till denna, är otroligt viktig. Den rådande kultur- och utbildningspolitiken måste förändras.

Samhällets förhållande till konst speglas i kulturpolitikens utformning. Konst kan ses som ett samhälles självbild. Konstnärlig utbildning och forskning måste hela tiden utvecklas i relation till denna. Arbetsmarknaden för konstnärer blir alltmer kommersialiserad och kraven på konstens marknadsanpassning måste mötas med relevant och konstruktiv ”moteld”. Kunskap är ett vapen.

Vi människor satsar vår vilja och hunger efter det ogripbara i det vi kallar insikt och kunskap. Otillfredsställelsen med, eller otillräckligheten i, det rådande är något vi delar. Allt intresse utgår från en saknad. I avsaknad av... söker jag. Vi interagerar genom att ta oss rätten att projicera våra behov på det som sker, oss emellan i kulturella uttryck eller i konstnärliga verk. Så växer vår integritet och värdighet. Konst kan ses som en överlevnadsstrategi där slumpens närvaro spelar in, där vi kan låta oss överrumplas, hänföras, äcklas, provoceras eller smekas mjukt och varsamt. Kulturpolitiken ger eller tar ifrån oss möjligheten till delaktighet.

Insikter om hur konstnärer fördjupar sin kunskap och utvecklar sin kompetens och förmåga att gestalta och kommunicera sin vision är viktiga och åtråvärda. De utgör en grund för utveckling av konstnärskap, utbildningsstrategier, kulturpolitik, liksom av arbetsmarknadsrelaterade frågor. Kanske är detta motivationen för kulturutredarnas engagemang? Många framstående konstnärer är bärare av unik kompetens som kommuniceras via verket. När vägen dit dokumenteras och reflektionen av processen tillhandahålls för andra att följa, kritiskt granska och lära av, så lär fler mer, inspireras och provoceras i eget arbete. Så utvecklas kunskap i konst.

Att ha kunskap om det som varit är en förutsättning för att begripa vad som nu är. Det är mycket som ska utstås, uthärdas och utvecklas. Det är det kulturella, geografiska och sociala sammanhanget som ger en kropp kontur. Det är i dessa konturer vårt medfödda arv växer och vår personlighet tar gestalt. Vad högre utbildning och forskning i konst kan tillföra, är möjligheter till ett begripliggörande av skapandets villkor, produktion av immateriella värden och den framtida konstscenens relevans i förhållande till det mångkulturella och komplexa samhällets utveckling. Kulturpolitiken ska utforma ramverket för möjliggörandet av detta. Sen kan vi alla önska oss kärlek, lust och ousäglig tillfredsställelse i goda, värdiga livsprocesser där kampen och motståndet ger vika till förmån för nya frågor, tvivel och...

Många är de vetenskapliga forskarrön som om och om igen poängterar konstens betydelse i samhällsutvecklingen: som lokaliseringsfaktor, utvecklingsfaktor generellt, nyskapande arbetsformer osv. Konst utgör en väsentlig faktor i kunskapsutvecklingen och då med särskild betoning på utvecklingen av den mellanmänniska kommunikativa förmågan, en utvecklad språkighet men också för t.ex. ett utvecklat näringslivsbegrepp. I kreativa miljöer utvecklas konkurrenskraftig forskning. Det konstnärliga området kan därigenom lämna viktiga bidrag till kunskapen om hur kreativitet fungerar, hur kreativa miljöer skapas och utvecklas samt hur konstens närvaro i samhällskroppen kan ge oss en ökad kunskap om det fantastiska i att vara människa.

Från politiskt håll talas det mycket om behov av utveckling av nyskapande arbetsformer, experimentvilja och nyfikenhetsforskning. Men att driva frågan om den konstnärliga forskningens utveckling kräver förutom god områdeskunskap också en stark vilja och mod. Jag upplever här en brist i den arbetsgrupp där jag deltar. Mot bakgrund av det utvecklingsbehov som återfinns i många vetenskapsområden, framstår det som obegripligt att det ska vara så kontroversiellt att hävda den konstnärliga forskningens plats på forskningsarenan. Den konstnärliga forskningen inom vårt område, ska precis som inom de vetenskapliga områdena, vila på bra utbildning, goda nätverkstrukturer och tydligt kvalitativa mål.

En strategi för svensk forskningspolitik som utelämnar konstområdet, är en dålig forskningsstrategi och både en utbildnings- och kulturpolitisk förlust! Vill vi stärka Sveriges ställning som forskningsnation och samhällets tillgång till vetenskaplig och konstnärlig kunskap, så måste vi inkludera hela det fält som internationellt benämns Artistic Research. Danshögskolan, liksom flertalet av de övriga konstnärliga högskolorna, samverkar internationellt i starka nätverk. Sverige har här en chans att ta ledningen i utveckling av både forskarutbildning och forskning på konstnärlig grund.

Våga se det nyskapande i det samtida och byt ut ordet problem mot möjligheter! Se konst som reflekterar, bespeglar, bespottar, provocerar eller bekräftar oss alla. Utfrätta genregränser och helt nya samverkans- och organisationsformer tänjer på utrymmet inom rådande strukturer och marknader – eller skapar sig nya.

Reformera språket och tag strid för konsten! Vi måste våga tala om konst när vi menar det. Skapa en konstpolitik inom kulturpolitiken och varför inte också en konstnärspolitik? Då kanske samtalen lyfter, vi kan fördjupa diskussionen och flytta fram positionerna för samtliga konstformers uttrycksmöjligheter i det samhälleliga sammanhanget. Här måste kulturutredningen göra en insats.

Ge oss möjlighet att ta ansvar för oss själva och våra drömmar. Vår värdighet kräver det. Vi gör det vi måste göra. Arbetet är ofrånkomligt ensamt och den kroppsliga svält som drabbar en ensam är både hänsynslös och grym. Den kan dock dämpas i samverkan och identifikation med andra, av kunskap om vår kultur, konst och historia.

Mening skapas ur personliga ställningstaganden genom erfarenhet över tid. Tid som begrepp är vårt samhälles gemensamma överenskommelse och en del av vår kultur, ändå håller vi oss med en egen ytterst subjektiv tidsuppfattning. Den är ibland flyktig och ogripbar, i andra stunder trög. Vanligtvis mäts den mot mängder av förgängliga ting. Glassen som smälter, äpplet som ruttnar inifrån, eller tiden fram till nästa val. Att utvecklas som människa tar tid. Kulturpolitiken ger förutsättningarna. Vad säger kulturutredningen om det?

Efva Lilja,
Konstnär, professor och rektor vid Danshögskolan